

Συζήτηση¹ Παναγιώτη Παπασταματίου (ΠΠ) με τον Άγι Μοσχοβάκο (ΑΜ)

18th Annual Tax Forum, 21 Νοεμβρίου 2022

ΠΠ: Άγι ευχαριστώ πάρα πολύ για τα καλά λόγια, αν συνέχιζες όχι μόνο θα χάναμε το χρόνο αλλά θα κοκκίνιζα κιόλας.

Καταρχάς για να μιλήσουμε για την Ελλάδα θα πρέπει να κάνουμε διάκριση δύο χρονικών περιόδων, για να δούμε ποιος διαφορετικός, φορολογικός επί της ουσίας, χειρισμός αυτών που έχουν ονομαστεί αναπάντεχα κέρδη, έχει εφαρμοσθεί σε αυτές τις περιόδους.

Ποια είναι η φιλοσοφία ή η σκέψη πίσω από την διαπίστωση ότι υπάρχουν αναπάντεχα κέρδη; Θεωρητικά είναι απλό: οι τιμές στο χρηματιστήριο ενέργειας αυξήθηκαν, οπότε ένας παραγωγός ο οποίος πουλάει απευθείας την ενέργειά του στο χρηματιστήριο έχει έσοδα -νόμιμα έσοδα- από το χρηματιστήριο τα οποία θεωρητικά δεν προσδοκούσε, ήταν ουρανοκατέβατα, ήταν αναπάντεχα. Ειδικά στην Ελλάδα αυτές οι αμοιβές τους παραγωγούς, που μέσω του χρηματιστηρίου ενέργειας καταβάλλονται βεβαίως από τους προμηθευτές, πέρναγαν με την λεγόμενη ρήτρα αναπροσαρμογής σε μεγάλο βαθμό απ' ευθείας στην κατανάλωση.

Διακρίνουμε λοιπόν δύο χρονικές περιόδους ως προς τι εφάρμοσε ή τι έχει νομοθετήσει για να εφαρμόσει η Κυβέρνηση.

Μέχρι και το τέλος του Ιουνίου του 2022, η Κυβέρνηση έχει νομοθετήσει ουσιαστικά να φορολογήσει με 90% την αύξηση του μικτού περιθωρίου κέρδους των ηλεκτροπαραγωγών, συγκρίνοντας την περίοδο από τον Οκτώβριο του '20 έως τον Ιούνιο του '21, που είναι η περίοδος αναφοράς, με την περίοδο από τον Οκτώβριο του '21 έως τον Ιούνιο του '22, που είναι η επίμαχη περίοδος, όπου θα εφαρμοσθεί η φορολόγηση. Αυτό έχει νομοθετηθεί, δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα, αλλά έχουν ήδη σταλεί τα σχετικά έντυπα στους παραγωγούς με τους υπολογισμούς. Θα επανέλθω σε αυτό διότι υπάρχουν διάφορα προβλήματα και ουσίας και εφαρμογής μεθοδολογίας που προβλέπει ο νόμος.

Η δεύτερη περίοδος είναι από τον Ιούλιο του '22 και μετά: ήδη έχει τεθεί ένα ανώτατο όριο (cap) στο έσοδο των παραγωγών ανά τεχνολογία. Δηλαδή κάθε ώρα αφού γίνει η εκκαθάριση στο χρηματιστήριο ενέργειας και προσδιορισθεί η τιμή εκείνη την ώρα (που μπορεί να είναι 300 ευρώ/MWh, 200/ MWh, τον Αύγουστο ήταν ακόμα υψηλότερες οι τιμές), το έσοδο του παραγωγού την ίδια ώρα δεν είναι η τιμή αυτή αλλά περιορίζεται (το έσοδο) με ένα ανώτατο όριο ανά τεχνολογία, το οποίο (ανώτατο όριο) το υπολογίζει η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας και το προ-ανακοινώνει στο τέλος του κάθε μήνα για τον επόμενο μήνα, ξεκινώντας από τον Ιούλιο. Για να σας δώσω μία τάξη μεγέθους, το πεντάμηνο που εφαρμόζεται αυτός ο μηχανισμός δηλ. από τον Ιούλιο μέχρι και την ενέργεια που παράγεται το Νοέμβριο, η μέση τιμή αυτού του ορίου για τους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής από φυσικό αέριο είναι 415 ευρώ/ MWh, από τους σταθμούς συνδυασμένου κύκλου – από τους πιο φτηνούς γιατί από τους ανοιχτού κύκλου είναι ακόμη πιο ακριβό- από λιγνίτη είναι 201 ευρώ/MWh, από τις Α.ΠΕ. είναι 85 ευρώ/MWh- θα επανέλθω σε αυτό.

Αυτοί είναι λοιπόν οι δύο μηχανισμοί που έχουν εφαρμοστεί.

¹ <https://youtu.be/Yj7IgbDt-II> 2:37:04 έως 2:53:20

Να πω λίγο περισσότερα πράγματα για την πρώτη περίοδο. Καταρχάς να διευκρινίσουμε ότι εδώ πέρα μιλάμε για μία επί της ουσίας φορολόγηση και μάλιστα αναδρομική. Δηλαδή μία άντληση ποσών από τις επιχειρήσεις, η οποία δεν είχε ανακοινωθεί. Άρα αυτό δημιουργεί από μόνο του διάφορα ζητήματα.

Το επόμενο είναι ότι κατά την άποψή μου, αν και αυτό φαντάζομαι θα κριθεί στα δικαστήρια, η μεθοδολογία όπως εφαρμόζεται δεν απεικονίζει αυτό που λέει ο νόμος, τουλάχιστον για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο νόμος ζητάει να φορολογηθεί, ασχέτως αν αυτό είναι δίκαιο ή σωστό, καλό ή κακό, να φορολογηθεί η αύξηση του μικτού περιθωρίου κέρδους κάθε παραγωγού ενέργειας. Η μεθοδολογία δεν εξετάζει κάθε παραγωγό ενέργειας διακριτά, δεν βλέπει τα συγκεκριμένα κοστολογικά του δεδομένα, και όχι μόνο αυτό, θεωρεί επιπλέον ότι το κόστος παραγωγής είναι το ίδιο την επίμαχη περίοδο και την περίοδο σύγκρισης. Επομένως όταν πας να υπολογίσεις την αύξηση του μικτού περιθωρίου κέρδους αν έχεις θεωρήσει ότι το κόστος σου είναι σταθερό και πριν και μετά, αυτά απαλείφονται και άρα ουσιαστικά φορολογείσαι με 90% - αυτός είναι ο φορολογικός συντελεστής- επί της αυξήσεως του εσόδου. Φαντάζομαι ότι αυτά θα κριθούν.

ΑΜ: Άρα γίνεται μία φορολόγηση τελικά στο έσοδο και όχι στο αναπάντεχο κέρδος.

ΠΠ: Ναι. Στην πραγματικότητα γίνεται μια φορολόγηση του εσόδου, το πόσο αυξήθηκε από την προηγούμενη περίοδο σε σχέση με την περίοδο που ήταν οι τιμές ψηλά.

Το δεύτερο είναι ότι αυτός ο τρόπος οδηγεί και σε κάποιες ασυνέπειες, εσωτερικές. Για παράδειγμα ένα αιολικό πάρκο την περίοδο που του παίρνουν τα λεφτά πίσω, την περίοδο από τον Οκτώβριο του '21 μέχρι τον Ιούλιο '22, αυτή η μεθοδολογία θα το οδηγήσει να αμειφθεί με μία τιμή της τάξης των 70 ευρώ/MWh. Ενώ από τον Ιούλιο και μετά, αυτό το ίδιο πάρκο θα αμείβεται με 85 ευρώ/MWh (για όσο τουλάχιστον οι τιμές στο χρηματιστήριο παραμένουν υψηλές). Υπάρχουν κάποιες τέτοιες ασυνέπειες οι οποίες δημιουργούν και αναστάτωση και αβεβαιότητα.

Το τρίτο σχόλιο έχει να κάνει με το εξής, με το αναδρομικό που είπα: Ο νόμος αναγνωρίζει ότι αυτά τα ποσά που θα πρέπει να επιστραφούν, πιθανόν να έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί - από την ίδια εταιρεία, αν η ίδια εταιρεία παραγωγός είναι και προμηθευτής ενέργειας, δηλ. πουλάει στη λιανική, ή από συνδεδεμένη εταιρεία με τον όμιλο - για να κάνει εκπτώσεις στους πελάτες της. Αυτό κατεξοχήν έγινε την περίοδο των υψηλών τιμών, διότι αν δεν γινόταν τα τιμολόγια στη λιανική θα ήταν ακόμα χειρότερα. Κατεξοχήν η ΔΕΗ, (χρησιμοποιώ το παράδειγμά της όχι επειδή είναι δημόσια, αλλά επειδή είναι μεγαλύτερος προμηθευτής) κατεξοχήν την περίοδο της κρίσης, τα υπερ-έσοδα από την παραγωγή τα χρησιμοποίησε για να δίνει χαμηλότερα τιμολόγια. Δηλ. αν δεν υπήρχε και αυτή η πολιτική, τα τιμολόγια θα ήταν ακόμη υψηλότερα την περίοδο της κρίσης. Καλώς λοιπόν κατά την άποψή μου, ο νόμος αναγνωρίζει αυτό και ουσιαστικά προβλέπει ένα συμψηφισμό μεταξύ των εταιρειών παραγωγών και των συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Θα έπρεπε να γίνει όμως -κατά την άποψή μου- και ένα ακόμα βήμα. Δηλαδή, οι συνδεδεμένες επιχειρήσεις δεν χρειάζεται να είναι μόνο προμηθευτές ενέργεια. Όταν ένας επιχειρηματίας έχει ένα -έστω και αναπάντεχο- έσοδο, και δεν του έχεις πει ότι θα το πάρεις πίσω με φορολογία, θα το αξιοποιήσει όπως νομίζει βέλτιστα. Εγώ έχω υπόψη μου επιχειρήσεις από τον κλάδο μας, οι οποίες επένδυσαν ή αξιοποίησαν τέτοια ποσά σε άλλους παράπλευρους κλάδους, σε άλλες επενδύσεις που έκαναν, όχι στον τομέα της παραγωγής ενέργειας.

Νομίζω λοιπόν ότι αυτή η ιστορία της αναδρομικής φορολόγησης έχει διάφορα ζητήματα, τα οποία τελικά ότι μάλλον θα έχουν τη δικαστική κρίση. (...) Να προχωρήσουμε στην περίοδο με το cap.

ΑΜ: Βεβαίως να προχωρήσουμε και έτσι θα θέλαμε και μία άποψη του τι θα σήμαινε το να παγιωθεί μία τέτοια φορολόγηση για την αγορά, δηλαδή να συνδυάσουμε τα δύο. (...)

ΠΠ: Μιλώντας για τις Α.Π.Ε., ειδικά για τα αιολικά πάρκα, θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ότι στην πραγματικότητα λόγω του τρόπου που αμείβεται η ενέργεια από τα αιολικά πάρκα, αυτή η ιστορία των διαφόρων μηχανισμών και της φορολόγησης ή των αναπάντεχων εσόδων, τα αφορά μόνο σε πολύ μικρό βαθμό. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν στη χώρα μας περίπου 4,6 GW αιολικών πάρκων, και περίπου τόσα φωτοβολταϊκά. Από όλα αυτά κάτω από το 2%, γύρω στα 250 MW αιολικών πάρκων, έχουν λήξει οι συμβάσεις τους με τις οποίες αμείβονταν και είναι ελεύθερα στην αγορά, και άρα αποκόμισαν αυτά τα υπερ-έσοδα τα οποία πάμε τώρα να φορολογήσουμε.

Αυτό απαντάει λίγο εμμέσως και στην ερώτηση πώς επηρεάζονται. Καταρχάς χρηματοοικονομικά όλα σχεδόν τα αιολικά πάρκα (εκτός από αυτά τα λίγα που έχει λήξει η σύμβασή τους) θα έλεγα ότι δεν επηρεάζονται, διότι αμειβόμασταν, και συνεχίζουμε και μετά από αυτούς τους μηχανισμούς, να αμειβόμαστε με σταθερές τιμές μέσω των μακροχρονίων συμβολαίων, εικοσαετούς ή και παραπάνω διάρκειας, που υπογράφονται με τον ΔΑΠΕΕΠ. Άρα υπάρχει μία κλειδωμένη τιμή, η τιμή αυτή είτε έχει καθοριστεί διοικητικά για τα παλιά έργα, είτε είχε προκύψει μέσα από διαγωνισμούς της ΡΑΕ. Επομένως, **όποια και να ήταν η τιμή του χρηματιστηρίου, όσο πιο ψηλά και να πήγε, τελικά το έσοδο του αιολικού πάρκου ήταν η κλειδωμένη τιμή του, η οποία για τα υφιστάμενα αιολικά πάρκα είναι 94 ευρώ/MWh- 415 ευρώ/MWh είπαμε το cap για το φυσικό αέριο. Για τα νέα αιολικά πάρκα, δηλ. τις τιμές που προέκυψαν από τους τελευταίους διαγωνισμούς, είναι 58 ευρώ/MWh.** Τα 250 MW βέβαια που είπα προηγουμένως, δηλ. τα πρώτα υλικά πάρκα που είχαν γίνει στη δεκαετία του 90, και είχε λήξει εικοσαετής τους λειτουργία, πράγματι λειτούργησαν ελεύθερα στην αγορά και πράγματι απόλαυσαν αυτές τις υψηλές τιμές του χρηματιστηρίου, όπως και όλοι οι άλλοι παραγωγοί, και άρα έχουν την αναδρομική φορολόγηση και έχουν και το cap των 85 ευρώ/MWh από τον Ιούλιο και μετά. Το οποίο να διευκρινίσουμε ότι είναι cap: δεν είναι σταθερή τιμή, και επειδή υπάρχει κατά περιόδους και λίγο αποκλιμάκωση των τιμών του φυσικού αερίου το έσοδο μπορεί να είναι μικρότερο - Ας πούμε το Σεπτέμβριο δεν είναι 85 ευρώ, είναι κάτι λιγότερο.

Πώς επηρεάζονται τώρα: Καταρχάς υπάρχει μία κοινή κατανόηση σε όλη την αγορά ότι εδώ μιλάμε για **προσωρινά μέτρα**, διότι είναι γεγονός ότι αν αυτά τα μέτρα είναι μόνιμα, ουσιαστικά θα μιλήσουμε για ένα άλλο μοντέλο αγοράς, όχι της αγοράς. Όχι της ελεύθερης αγοράς όπου οι τιμές διαμορφώνονται ανταγωνιστικά και επομένως μεγιστοποιείται το κοινωνικό πλεόνασμα μέσω αυτής της διαδικασίας, του χρηματιστηρίου και της ελεύθερης διαμόρφωσής των τιμών. Επομένως θα έλεγα ότι τουλάχιστον το κομμάτι του cap στο έσοδο, που ήταν κάτι που προ ανακοινώθηκε και ήταν κάτι που ήταν γνωστό, θα έλεγα ότι είναι κάτι το οποίο δεν θα πούμε ότι είναι καταστροφικό γιατί είναι προσωρινό.

Παρόλα αυτά αντλούμε μερικά διδάγματα από αυτήν την ιστορία.

Καταρχάς για μένα **το πρώτο μεγάλο δίδαγμα είναι ότι το κράτος δεν μπορεί να είναι πιο σοφό από τις αγορές.** Και όταν το κράτος αναγκάζεται, καλώς ή κακώς, να παρέμβει στις αγορές, είναι βέβαιο ότι θα χρειαστεί να παρέμβει ξανά και ξανά, και αυτό το βλέπουμε και τώρα. Τον Ιούλιο

όπως είπαμε έβαλε ένα cap στο έσοδο των ηλεκτροπαραγωγών από την προημερησία αγορά, στη συνέχεια αναγκάστηκε να το επεκτείνει και στις ενδοημερήσιες αγορές, τώρα διαπίστωσε ότι υπάρχουν υπερέσοδα στους προμηθευτές, προχθές νομοθέτησε έναν άλλον μηχανισμό για να αντλήσει τα υπερέσοδα για τους προμηθευτές κοκ. Χωρίς να μπαίνω σε τεχνικές λεπτομέρειες που έχουν να κάνουν με το ρυθμιστικό πλαίσιο του χρηματιστηρίου, το μήνυμα που θέλω να εκπέμψω είναι ότι κάποιες δεκάδες χιλιάδες μυαλά ανθρώπων που λειτουργούν στην ελεύθερη αγορά είναι σίγουρα πιο σοφά και παράγουν πιο καλά αποτελέσματα για τον καταναλωτή από 5-6 σοφά μυαλά κρατικών λειτουργιών (γραφειοκρατών, πολιτικών κλπ). Μπορούμε να το ανεχθούμε αυτό στο βαθμό που οι παρεμβάσεις είναι προσωρινές.

Για να είμαι όμως και δίκαιος, θα ήθελα να πω ότι το Ελληνικό σύστημα παρέμβασης στην αγορά, είναι θα έλεγα το λιγότερο δυνατό, δηλαδή ήταν η λιγότερη δυνατή παρέμβαση που θα μπορούσε να γίνει. Άλλες χώρες, το περίφημο για παράδειγμα ισπανικό μοντέλο έκανε πολύ πιο σπουδαίες παρεμβάσεις στην αγορά, και κατά την άποψη μου και λιγότερο επιτυχημένες. Στο ελληνικό μοντέλο η αγορά επιλύεται, οι τιμές παράγονται, η αγορά λειτουργεί με την τιμή του χρηματιστηρίου, και πράγματι ερχόμαστε ex ante και βάζουμε ένα cap στο έσοδο κάποιων παραγωγών. Προσωρινά ανεκτό, και η μικρότερη δυνατή παρέμβαση.

ΑΜ: Ζητώ κατανόηση για ένα λεπτό ακόμη, θέλω να ρωτήσω επειδή τώρα μου γεννήθηκε απορία, πολλοί μέσα στην αίθουσα μπορεί να διαπραγματεύονται τις συμβάσεις απευθείας προμήθειας, τα PPAs, εκεί βλέπουμε μια ενδεχόμενη ανάσχεση αν παραμείνει ένα τέτοιο καθεστώς;

ΠΠ: Υπάρχουν δύο προβλήματα, ένα τεχνικό για το οποίο δεν θα μπω σε λεπτομέρεια -το έχει ανακοινώσει το έχει εξηγήσει πολύ, και αν ψάξετε τις ανακοινώσεις, η Ένωση Βιομηχανικών Καταναλωτών Ενέργειας - υπάρχει όμως ένα θέμα ουσίας μέσω αυτού του μηχανισμού. Χωρίς να το αξιολογήσω, το κράτος ήρθε και προστάτευσε τους προμηθευτές. Και μάλιστα προστάτευσε, καλώς σε τελευταία ανάλυση - ήταν μία μεγάλη κρίση -προστάτευσε τους μη καθετοποιημένες προμηθευτές, διότι είπαμε προηγουμένως ότι καθετοποιημένοι όπως η ΔΕΗ μπορούσαν να δίνουν το υπερέσοδο των παραγωγών και να προσφέρουν χαμηλότερα τιμολόγια στους πελάτες τους. Αυτό αντικειμενικά είναι άμβλυση του κινήτρου και του άγχους τους να ψάξουν αύριο να βρουν και να κλειδώσουν χαμηλές τιμές μέσω διμερών PPAs. Αυτό είναι αντικειμενικό γεγονός. Από την άλλη θα πρέπει και αυτοί, όλοι δηλ. η αγορά, και ειδικά οι προμηθευτές, να σκεφτούν ότι «ωραία έγινε αυτό τώρα αλλά αύριο δεν θα γίνει ξανά», επομένως θα πρέπει να φροντίσουν να προστατευθούν και οι ίδιοι και ο καλύτερος τρόπος προστασίας από τις ψηλές τιμές χρηματιστηρίων είναι το να κλειδώνονται τιμές με την πιο φθηνή και σταθερή ενέργεια που είναι οι Α.Π.Ε., δηλ. το hedging της ενεργειακής κρίσης σε τελευταία ανάλυση είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που έχουν σταθερές τιμές, είτε υψηλές είτε χαμηλές -που χαμηλές έχουν πια- έχουν σταθερές. Άρα υπάρχει αντικειμενικά μία άμβλυση του κινήτρου, διότι προστατεύονται, διότι πλέον με την «κοινωνικοποίηση» του οφέλους των Α.Π.Ε., αυτό το όφελος περνά σε όλους τους προμηθευτές και όχι μόνο σε αυτούς που είχαν φροντίσει να έχουν PPAs ή να έχουν παραγωγή. Αλλά αυτό πρέπει να γίνει ένα μάθημα σε όλους και αύριο προσδοκούμε να χτυπούν την πόρτα μας, σε εμάς τους παραγωγούς Α.Π.Ε. για να συνάψουμε PPA μαζί τους, ώστε να προσφέρουν στους πελάτες τους πλέον και αυτοί φθηνά τιμολόγια.